

Mijn ervaring met 'herlezen'

Joop Berding

Meer over boeken op mijn website: <http://members.ziggo.nl/jwa.berding/boeken.html>

27 juni 2020

Ik ben een hartstochtelijk lezer, met een boekenbezit, fictie en non-fictie, van zo'n drieduizend stuks. Veel daarvan heb ik thematisch verzameld, bijvoorbeeld een flinke collectie van, over en rond Virginia **Woolf**. Ook andere auteurs, maar dan meer in de studieuze sfeer, verzamel ik. Enkele kasten zijn bijvoorbeeld goed gevuld met werk van filosofen, zoals Hannah **Arendt** en John **Dewey**. Van hen heb ik veel boeken herlezen, sommige meer dan vijf keer, bijvoorbeeld *De menselijke conditie* van Arendt, omdat ik dat nodig had vanwege een publicatie van mijzelf over dit onderwerp.

Maar het werkelijke herlezen doe ik met vier auteurs die ik zeer liefheb en bewonder. Om te beginnen is dat J.J. (Han) **Voskuil**. Ik heb vrijwel zijn hele gepubliceerde oeuvre staan, dus niet alleen de grote romans (*Bij nader inzien*, *Binnen de huid* en uiteraard *Het Bureau*), maar ook zijn jeugdherinneringen en de keuze uit zijn essays. Recent heb ik de drie genoemde boeken in één keer achter elkaar herlezen, meer dan zeventuizend pagina's dus. Om twee redenen was het een indrukwekkende en vaak ook ontroerende leeservaring. Ten eerste vanwege de literaire kwaliteiten van deze werken als zodanig. Het is gewoon grote literatuur. Maar ook vanwege het flinke tijdsverschil tussen eerste en tweede lezing: zo'n twintig jaar. Toen ik ze voor het eerst las was ik een veertiger, nu een ruime zestiger. Het werkzame leven, zo indringend en schrijnend door Voskuil beschreven, zit er voor mij op, toen zat ik er midden in en herkende ik veel, heel veel. En wat me nu vooral in *Het Bureau* nog meer dan eerst opviel: het is (ook) echt een Haags boek. Ik woon in de wijk, de Vruchtenbuurt, waar Voskuil en zijn vrouw, nog voor hun huwelijk, woonden. Ik loop door dezelfde straten als zij: de Appelstraat, de Vlierboomstraat, de Mient. Dat ontroert me echt. Ik woon er al heel lang en had ze dus, arm in arm(?), kunnen tegenkomen wanneer ze, na een bezoek aan moeder in Rijswijk, nog even naar hun oude buurtje gingen. Aansluitend herlas ik overigens ook nog de drie wandelboeken, die bijna maniakale reportages over steeds maar mislukkende en toch heel mooie vakanties, vooral in de Auvergne.

Een tweede auteur van wie ik recent ook alles heb herlezen, althans van zijn beroemdste serie, is de helaas in 2018 overleden Philip **Kerr** en zijn Bernie Gunther-boeken. Vanaf 1989 tot en met 2019 gepubliceerd, zijn het stuk voor stuk knap geschreven tijdsdocumenten over Bernie, een Berlijnse rechercheur, later privédetective tijdens de Weimarrepubliek en in en na de nazitijd. Ongelooflijk goed gerechercheerd, met flitsende dialogen, heldere, zij het complexe plots en niet in de laatste plaats: over gebeurtenissen die ons nog steeds diep bezighouden, voor, tijdens en na de Tweede Wereldoorlog. Volkomen overtuigend beschreven: dat Bernie opdrachten krijgt van nazi-kopstuk Heydrich, en even geloofwaardig dat hij Eichmann ontmoet op de boot naar Palestina. De verschrikkelijke gebeurtenissen in Polen, dicht op de huid beschreven. Vooral *Grijs verleden* vergeet je niet gauw meer. Al met al een van de allerbeste detectiveseries ooit.

De derde auteur van wie ik vrijwel alles heb staan, is Haruki **Murakami**. Op moment van schrijven van dit stukje, juni 2020, ben ik bezig al zijn romans en verhalenbundels te herlezen. *De moord op Commendatore*, *Spoetnikliefde*, *Mannen zonder vrouw*, *De jacht op het verloren*

schaap en ga zo maar door... Ik wil afsluiten met het herlezen van zijn magnum opus *Iq84*, waarvan ik deel 1 en 2 in het Engels heb en deel 3 in het Nederlands. Ik heb deze al een keer herlezen, zoals de meeste werken van Murakami, maar kijk ernaar uit dit weer te doen.

En dan last but not least, mijn herlees-held pur sang: Saul **Bellow**. Ik heb, op één essaybundel na, alles van Bellow, een aantal romans zowel in het Engels als in het Nederlands plus een stuk of wat biografieën. De in twee delen uitgebrachte, vuistdikke biografie door Zachary Leader is overigens een van de beste in dit genre. Bellow was een onmogelijk mens, hij versleet echtgenotes en vriendinnen en was soms onhandelbaar; al zijn vrienden en vriendinnen, zakenrelaties en wie hij maar kende, komen voor als personages in zijn romans. En die vormen grandioze lectuur, een nooit aflatend-boeiend samengaan van fictie, filosofie, psychologie, sociologie, antropologie, en altijd in een goed verhaal. *Humboldts nalatenschap* heb ik zeker een keer of twaalf gelezen, *De decaan en diens december* acht, *Herzog* zeven en *Ravelstein*, zijn laatste grote roman, vijf of zes keer. En nooit verveelt herlezing me. Ik ontdek altijd weer nieuwe dingen, nieuwe verbanden of inzichten, mede dankzij de biografieën. Een paar keer per jaar pak ik weer een Bellow uit de kast, blader hem even door (er zitten hier en daar plakkertjes bij memorabele scenes, ik glimlach er even om, o ja, dat is waar ...) en zet me in mijn hoekje. Het herleesavontuur kan beginnen!